

İLKÖĞRETİM ÇAĞI 7-15 YAŞGRUBU
SOLYANLI(SOLAK)ÇOCUKLARINRESİMLERİNDE
FİGÜRLERİN YÖNÜ VE KOMPOZİSYON DÜZENİ

Enver YOLCU*

Özet

Resim yoluyla özgür bir çaba içerisine giren çocuğun, bebeklikten başlayıp çocukluktan çıkıncaya kadar geçirdiği evreleri en doğru biçimde anlamak, bu yolda program ve yöntemler geliştirmek, çocuğun sanat eğitimine önemli katkılar sağlayacaktır. Okul öncesi çocuğunun zengin, coşkulu ve şiirsel anlatımının, okul döneminde yerini cansızlığa ve kuruluğa bırakmış olması, çocuk resimleri ve sanat eğitimi alanındaki araştırma ve inceleme çalışmalarının artarak devam etmesi gereğine işaret etmektedir.

Resimleri üzerinde yapılan bu araştırmalarda, çocuğun resimsel performansı, resme yaklaşımları, resim yoluyla kendilerini dışavurumları, duyguları, yaratıcılıkları vb. daha birçok özellikleri incelenmeye çalışılmaktadır. Bu araştırmada ise, solyanlı (solak) ilköğretim çağı 7-15 yaş çocuklarının resimlerindeki kompozisyon düzeni (figürlerin hakim yönü, resim yüzeyindeki dağılımları – yer alımları – ile hareket ve simetri) bakımından incelenmiş, sağyanlılarla aralarında farklılıkların olup olmadığına bakılmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda, solyanlı çocukların figür çizimlerinde karşılaşılabilecekleri zorluklar bakımından bir etken olabileceği düşünülen “yön” faktörüne dikkat çekilmiştir. Bir başka deyişle, çocuk resimlerinin incelenmesi ve değerlendirilmesinde dikkate alınan çeşitli kriterlere, özellikle “figürlerin yönü” açısından da bakmanın önemi üzerinde durulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Solyanlı çocuklar, çocuk resimleri, çocuk resimlerinde kompozisyon düzeni

Giriş

Çocuğun resimsel faaliyetleri, hiç kimsenin yardımına ihtiyaç duymadan, özgürce ve içinden geldiğince yaptığı faaliyetlerdir. Bu faaliyetleri sırasında denemeler yapar; ortaya çıkan yeni bir anlatımla kendince ifade eder. Onun bu çabalarının temelinde çocuksu bir yaratıcılık yatar. Yetişkinlerin anlamakta zorluk çektiği bu çizimlerin, çocuk için bir anlamı ve açıklaması vardır. Bu sebeptendir ki çocuk resimleri, yetişkinler tarafından tebessümle izlenmektedir.

Çizme, boyama ve inşa etme gibi faaliyetler, karmaşık süreçlerden oluşur. Çocuk bu çabaları sırasında, çeşitli öğeleri birleştirerek anlamlı bir bütün oluşturur. Seçme, yorumlama ve yenileme, bu faaliyetlerde dikkati çeken diğer işlemlerdir (Yavuzer, 1992, 12). Bu resimleri ilginç kılan; çocuğun bütün

yaşantısını tanımaya yönelik çalışmalarda, dışarıya çıkan somut veriler olarak, çizgilerin içerde olup biten hakkında bazı ipuçları vermesi ve sanatsal gelişmeye ışık tutucu bazı davranışları kapsamasıdır. Bu sebeple çocuk resimleri, sanatçı, eğitimci, psikolog, terapist v.b. gibi bir çok değişik kesimlerden araştırmacının ilgi odağı olmuştur (Kırıçoğlu, 1991, 79).

İnsan hayatının her döneminde çok etkili bir yeri bulunan sanatın, örgün ve yaygın eğitim kurumlarında yerini almasından günümüze kadar geçen zaman içerisinde, yetişkinlerin sanat eğitiminden çok, çocuklara uygulanan sanat eğitimi üzerinde araştırma ve incelemelerin yapılmış olması bir rastlantı değildir. Yukarıda da belirtildiği gibi, resim yoluyla özgür bir çaba içersine giren çocuğun, bebeklikten başlayıp çocukluktan çıkıncaya kadar geçirdiği evreleri en doğru biçimde anlamak; bu yolda program ve yöntemler geliştirmek, çocuğun sanat eğitimine yapılabilecek en önemli katkılar olacaktır. Okulöncesi çocuğunun zengin, coşkulu ve şiirsel anlatımının, okul döneminde yerini genellikle cansızlığa ve kuruluğa bırakıyor olması, çocuk resimleri ve sanat eğitimi alanındaki araştırma ve inceleme çalışmalarının artarak devam etmesi gereğine işaret etmektedir.

Resimleri üzerinde yapılan bu araştırmalarda, çocukların resimsel performansı, resme yaklaşımları, resim yoluyla kendilerini dışavurumları, duyguları, yaratıcılıkları vb. daha birçok özellikleri incelenmeye çalışılmaktadır. Bu araştırmada ise, solyanlı (solak) ilköğretim çağı 7-15 yaş çocuklarının resimlerindeki kompozisyon düzeni (figürlerin hakim yönü, resim yüzeyindeki dağılımları – yer alışı – ile hareket ve simetri) bakımından incelenmiş, sağyanlılarla aralarında farklılıkların olup olmadığına bakılmıştır. Böylelikle, gözden kaçtığını düşündüğümüz solyanlı çocukların resimsel faaliyetleri, çizdikleri figürlerdeki yön bakımından da incelenmiştir.

Araştırmanın sonuçlarına geçmeden önce, solyanlılık (solaklık) hakkındaki bilimsel verilere kısaca bir göz atmakta yarar vardır.

Solyanlılık

Genel olarak, vücudumuzun sağ ve sol yanında yer alan çift organlarımızdan birini, diğer yanımızdakine göre daha baskın bir biçimde kullanırız. Daha çok el ya da ayaklar için söz konusu edilen bu yanlılaşma (laterality), aynı zamanda göz ve kulak için de geçerlidir. İşte solyanlılık (solaklık) da, bu çift olan organlardan sol tarafta olanlarının baskın olarak kullanılması durumudur.

Araştırmada, solak ya da solaklık yerine solyanlı ya da solyanlılık teriminin kullanılmasının nedeni, “solak” kelimesinin arkasında az da olsa alaycı bir anlam veya aşağılama söz konusu olmasının yanı sıra, solaklık kavramının daha çok el ya da ayak yanlılaşmasını hatırlatmasındandır. Oysa, yanlılaşma bir tercih olmasının da ötesinde, beynin iki yarıküresinden birinin baskınlığından kaynaklanır (Bu baskınlığın nereden kaynaklandığına aşağıda değinilecektir). Bu nedenle, çift organların kullanımını değil, beyin yarıkürelerinin baskınlığını daha iyi ifade edeceğini düşündüğümüz “solyanlı” ya da “solyanlılık” terimi tercih edilmiştir. Buna göre solyanlılık; sağ beyin yarıküresinin baskınlığı nedeniyle kişinin el, kol, ayak, göz ve kulak gibi çift organlarını, bütün etkinliklerinde baskın biçimde kullanıyor olması durumudur.

Oldukça masum olan bu duruma rağmen, uzun yıllar dünyada solyanlılara karşı olumsuz tavır alınmıştır. Hemen her kültürde, solyanlılığa ve solyanlılara kötü bakışlarla yaklaşmış; sol kelimesi ve onun anlamı, daima kötü, uğursuz, uygunsuz kelimeleriyle neredeyse eş anlamlı olarak kullanılmıştır. Çoğu ülkelerde, herhangi bir şeyi sol elle almak uğursuzluk olarak kabul edilmiştir. Birçok dinlerde, sol elin kötülük ve faziletsizliğine; sağ elin ise iyilik ve faziletliliğine inanılır.

Solyanlılığın, günümüzde dahi, pek çok kişi tarafından bir *sakatlık* değilse bile *engelleyci* bir özellik sayılmasının sebebi, çok eski inanışlara dayanır. Batı ülkelerinde, boş inançların son derece

yaygın olduğu ortaçağda, sol ellerini kullanan kadınlar tekinsiz sayılmış, hatta büyücü olduklarından şüphelenilmiştir.

Ülkemizde, bu derece olumsuz yaklaşımlar olmamakla beraber, “aksi” davranışlarda bulunanlar için “sol yanından kalkmış” deyimi kullanıldığı gibi, solyanlılık, “uğursuzluk” ve “sakarlık” sebebi sayılmaktadır. Bazı yörelerimizde “kakelli/kakaelli” deyimi, solyanlılar için kullanıldığı kadar, ince bir alayla ya da sağyanlıları yermek için “sakar” ve “beceriksiz” anlamında da kullanılmaktadır (Yolcu, 1995, 24). Bu yaklaşıma benzer tutumlar, yukarıda da belirtildiği gibi, Batı dünyasında da mevcuttur. Fransızca’daki sol anlamındaki “gauche” ve “maladroite” kelimeleri, aynı zamanda sakar, beceriksiz, hantal, ters anlamlarına da gelir. Latince’den İngilizce ve Fransızca’ya geçen “sinister” ve “sinistral” kelimeleri de sol anlamına geldiği gibi kötü, korku saçan, uğursuz anlamlarına da gelmektedir (Yaltkaya, 1995, 72). Tarih boyunca, sol ellerini kullanan kişilere yönelik olan bu olumsuz yaklaşımlar, her iki ellerini de aynı beceriyle kullanan kişilere de şüpheyle bakmak şeklinde devam edegelmiştir.

Solyanlılık Nereden Kaynaklanır?

Kanada’daki Saskatchewan Üniversitesi psikologlarından Lorin J. Elias’ın, “Lorin’s Left-handedness Site” adlı web sitesinde yer alan makalelerde bir çok kuramdan söz edilmektedir. Solyanlılığın nereden kaynaklandığının kesin olarak bilinemediğini belirten Elias, bilinen ve yaygın olan kuramları “What Causes Left-handedness?” ve “Is Left-handedness Under Genetic Control?”(*) adlı makalelerinde ele almaktadır. Bu makalelerde, kuramları destekleyen bilgilere yer verdikten sonra her birinin değerlendirmesini yapan ve çeşitli eleştirilerle de kendi düşüncelerini ortaya koyan Elias, bu kuramları üç grupta toplamaktadır. Aşağıda, araştırmamızın kapsamı gereği çok fazla ayrıntıya girmeden, sözünü ettiğimiz her bir kuramı tanıtan özet açıklamalara yer verilmiştir.

Çevresel Kuramlar

a) Kılıç-kalkan kuramı: Thomas Carlyle’nin ortaya attığı bu kurama göre, solyanlılığın başlangıcının, eski savaşlarda savaşçıların sağ ellerinde kılıç sol ellerinde kalkan tutarak, özellikle kalplerini koruma amaçlarından ileri geldiği savunulur.

b) Bebek ile anne kuramı: Fazla yaygın olmayan bu kuram, kadınların çoğunlukla sağyanlı olduklarını ileri sürer. Kurama göre anneler, bebeklerini rahat ettirmek istemeleri nedeniyle, bebeğin başını kalplerine yakın tutarlar ve onları sol ellerine alırlar. Bu tutuş, biçimi annenin sağ elini serbest bırakmasına ve diğer işleri bu elle yapmasına sebep olacaktır.

c) Anne-baba baskısı kuramı: Bu kurama göre, insanlar çoğunlukla sağyanlıdırlar ve çocuklarının da sağyanlı olmasını isterler. Bu durum, toplumda daha fazla sağyanlı insanların yer almasına sebep olmaktadır.

Elias (2003), bu kurama şu eleştirileri getirmektedir: 1) Evlat edinilen çocuklar üzerinde yapılmış çalışmalara göre, çocuğun el tercihinin bağlantısı, yeni ailesi ile değil, biyolojik bağı bulunan ailesi ile ilişkilidir. 2) Solyanlılık yüzyıllar boyu devam etmektedir. Eğer el tercihi çevresel faktörlerle belirlenseydi, solyanlılık yıllardan beri şiddetli karşı çıkışlara direnemezdi.

Genetik Kuram

Yanlılaşmanın genetikle olan ilgisi hakkında, şu istatistiklere rastlanmaktadır: Eğer çocuğun annesi ve babası sağ elini kullanıyorsa, çocuğun solyanlı olma oranı %2’dir. Bu rakam, anne ve babadan biri solyanlı ise, %17’ye yükselir. Eğer ikisi de solyanlı ise %50’ye çıkar. Bu rakamlara nadiren rastlanmakla birlikte, Elias (2003a); Mc Manus ve Bryden (1992)’in ortak araştırmalarında şu

sonuca vardıklarını nakletmektedir: *Sağ elini kullanan anne-babanın solyanlı (en azından sol eli) bir çocuğa sahip olma şansı %9,5'tur. Bu oran, eğer anne-babadan biri solyanlıysa (daha çok anne), %19,5'a yükselir. Bu araştırmanın analizleri sonucunda verilen diğer bir bilgiye göre de, solyanlı anne ya da babaya sahip çocukların %26,1'i de solyanlıdır.*

Çevrenin solyanlılığa etkisini savunan çevreci yaklaşımcılara Elias'ın getirdiği eleştiriler ile genetik etkenleri savunanların görüşleri arasında bir paralellikten söz edilebilir. Ancak, anne ve babanın her ikisinin de solyanlı olması durumunda, çocukların solyanlı olması olasılığının %50'lere ulaşabileceğini, sadece genetik nedenlere dayandırmak mümkün gibi görünmemektedir. Çocuğun, bir çok davranışını anne ve babanın davranışlarını bilerek ya da bilmeden yaptıkları taklitler yoluyla kazandığı görüşü oldukça yaygın biçimde kabul görmektedir. Bu nedenle, çevresel bir etken olarak solyanlı anne-babanın çocuklarına model olabilmesi ve çocukların da onları taklit etmeleri, onların solyanlı olmalarına önemli katkılar sağladığını söylemek mümkündür.

Gelişim Kuaramları

a) Testosteron kuramı: Elias(2003a)'ın belirttiğine göre, Geschwind ve Galaburda'nın ileri sürdüğü bu kuram, en basite indirgenmiş şekliyle, testosteron hormonunun normalin üstündeki sapmalarından dolayı el tercihini etkilediği görüşüne dayanır.

Hormonal faktörleri dikkate alan bu kurama göre; testosteron, birçok dokunun gelişimini etkiler ve beynin gelişimini engelleyici özellikler taşır. Kurama göre, "düzensiz beyin hakimiyeti" olarak adlandırılan sol yarıkürenin gelişimindeki gecikme, testosteron hormonunun etkisiyledir. Bunun sonucu olarak, testosteron hormonu sol yarıkürenin büyümesini yavaşlatır; buna karşılık sağ beyin yarıküresinin ilgili bölgeleri daha hızla gelişir. Böylece, sağ beyin yarıküresinin sol beyin yarıküresine oranla daha etkin biçimde gelişmesi, solyanlı olmanın bir nedeni olmaktadır.

b) Zor doğum kuramı (Birth stress theory): Bu kurama göre solyanlılık, doğum sırasında meydana gelen beyin zedelenmesinden ileri gelmektedir. Elias (2003b)'a göre, bu kuramı destekler bir delil yoktur. Sözgelimi, normal doğan bebeklerin sezaryenle doğanlara oranla daha fazla sayıda solyanlı olduklarına dair delil yoktur.

Amaç

Bu araştırmanın temel amacı, ilköğretim çağı solyanlı çocukların resimlerinde kompozisyon düzeninin (özellikle figürlerin yönü ve hareket kapsamında) niteliklerini saptamak ve sağyanlılarla aralarında bir farkın olup olmadığını araştırmaktır. Ayrıca sanat eğitimcilerine, ailelere, çocuklara yardımcı olabilmek ve solyanlı çocukların sanat eğitimi süreçlerinde karşılaşılabileceği sorunlara yönelik çözüm önerileri sunabilmek, araştırmanın diğer amaçlarını oluşturmaktadır.

Önem

Genel olarak sanat eğitiminin; bir alt disiplin olarak da resim-iş eğitiminin sorunlarının çokluğu bilinmektedir. Değişik kaynaklı olan bu sorunların bütünü içinde gözden kaçtığını düşündüğümüz sorun, solyanlılıkla resim etkinlikleri arasındaki ilişkinin ne ölçüde var olduğudur. Bilim adamlarınca ortaya atılan solyanlılık ve sanat ilişkisi üzerinde, kaynakçada belirtilen tez dışında ülkemizde yapılmış bir araştırmaya rastlanamamıştır. Bu nedenle bu araştırma, sanat eğitiminin sorunlarına katkı sağlaması ve uygulamalarda çocuklarımıza sağlıklı rehberlik yapabilmek açısından önem taşımaktadır.

Yöntem

Araştırmanın evreni, örnekleme, veri toplama teknikleri ve verilerin analiziyle ilgili açıklamalar aşağıda verilmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Çanakkale ili merkez ilçesindeki 7-15 yaş grubu çocuklar oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleminde ise, iki ortaokul, iki ilköğretim okulu ve iki ilkokulda okuyan 7-15 yaş grubuna ait 133 solyanlı, 122 sağyanlı olmak üzere toplam 255 öğrenci bulunmaktadır. Deneklerin yaş gruplarına göre dağılımı Tablo 1’de verilmektedir.

Tablo 1: Yanıtlıklarına Göre Deneklerin Dağılımı

Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin toplanmasında, anket ve test tekniğinden faydalanılmıştır. Solyanlılığın anket yoluyla saptanmasında, Stanley Coren tarafından geliştirilen ve araştırmacı tarafından birkaç maddesi ülkemiz sosyo-kültürel koşullarına göre uyarlanmış olan ankette yararlanılmıştır. Figürlerin yönünün saptanmasında ise, araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan “*Ana Tavuk ve Cıvcıvleri Testi*”nden yararlanılmıştır. Bu testte deneklerden, kurşun kalemle bir ana tavuk ve üç cıvciv çizmeleri istenmektedir. Genel gelişim özellikleri ve grafiksel gelişimleri yanı sıra ilköğretim Resim-İş Eğitimi Öğretim Programı dikkate alındığında, 7-15 yaş grubundaki tüm çocukların testin uygulanmasında zorlanmayacakları varsayılmıştır.

1995 yılında 133 solyanlı, 122 sağyanlı toplam 255 deneye uygulanan anket sonucunda rasgele saptanmış 50 solyanlı ve 50 sağyanlı deneye uygulanan “*Ana Tavuk ve Cıvcıvleri Testi*”nin puanlaması ve değerlendirilmesi aşağıdaki gibi yapılmıştır:

Puanlama:

Sola çizilmiş her figüre.....: 2 puan

Sağa çizilmiş her figüre.....: 1 puan

Bu test sonunda alınabilecek en fazla puan 8, en az puan ise 4’dür (Test, 4 figürlü bir resim testidir).

Değerlendirme:

Değerlendirme, aşağıdaki şekilde yapılmıştır:

Alınan Puan Yargı

8 - 7 puan arası: Figürlerin hakim yönü sol taraf

6 puan: Figürlerin yönü her iki tarafta eşit

5 - 4 puan arası: Figürlerin hakim yönü sağ taraf

Diğer taraftan, “*Ana Tavuk ve Cıvcıvleri Resim Testi*”ni uyguladığımız deneklerden ayrıca, resim derslerinde yaptıkları değişik konulardaki resimlerinden üçer adet olmak üzere solyanlılardan 150 ve sağyanlılardan 150 adet, toplam 300 adet resim toplandı. Bu resimler yoluyla, solyanlı ve sağyanlı çocukların resimleri arasında; hareket ve simetri açısından farklılıkların olup olmadığı tesbit edilmeye çalışıldı.

Bulgular ve Yorum

“*Ana Tavuk ve Cıvcıvleri Testi*”nin değerlendirilmesi sonunda elde edilen bulgular, solyanlı deneklerin çizdiği figürlerin hakim yönünün %42 oranında sola, %38 oranında sağa ve %20 oranında ise her iki yöne eşit olduğu doğrultusundadır (Ek – 1, Tablo 3). Bu bulgulara göre, solyanlı deneklerin çizdiği figürler, eldeki yanallık ile aynı yönde olmak üzere daha çok sola yöneliktir. Ancak, sağa yönelik figürler çizen solyanlıların yüzdesi (%38), sola yönelik çizenlerin yüzdesine (%42) çok yakındır. “Her iki yöne eşit” olma oranının %20 olduğu da düşünülürse, figürlerin sola ve sağa yönelik olma durumu arasında önemli bir farkın olmadığı anlaşılmaktadır.

Sağyanlıların çizdiği figürlerin yönü ise, solyanlıların aksine daha fazla bir yüzdeyle sola yönelik olarak çizildiği görülmüştür. Figürleri sola yönelik olarak çizen sağyanlıların oranı %58, sağa yönelik olarak çizenlerin oranı %32 ve her iki yöne eşit olarak çizenlerin oranı ise %10’dur (Ek – 1, Tablo 3).

Figürlerin yönlerini saptamak amacıyla uygulanan resim testi (*Ana tavuk ve Cıvcıvleri*), figürlerin resim yüzeyine dağılımı bakımından incelendiğinde ise, solyanlıların resimlerindeki figürlerin oldukça küçük olduğu ve resim yüzeyini dolduramadıkları; buna karşılık, sağyanlı deneklerin, daha büyükçe ele aldıkları figürlerle yüzeyi daha olumlu biçimde kullandıkları anlaşılmıştır. Bu durum, resim yüzeyini doldurmada, solyanlıların zorlandıkları izlenimini vermektedir.

Resimlerde “hareket” yönünden yapılan çözümlene sonucunda, sağyanlı deneklerin solyanlı deneklere oranla daha hareketli resimler ortaya koydukları saptanmıştır. (Burada kastedilen hareket, figürlerin yürüme, eğilme, yem yeme vb. fiziksel harekettir. Ayrıca çizgi, tonlama, açık-koyu gibi uygulamalar da, hareket açısından değerlendirilmiştir).

Diğer taraftan, solyanlı çocukların daha çok tekrar ve simetriye yer vermiş olmaları, ayrıca dikkat çeken bir husustur. Bu durumun, solyanlı deneklerin resimsel becerilerinin eksikliğine yönelik bir belirti olarak yorumlanabilir. Çünkü, tekrara yönelmenin, yeni ve farklıya ulaşmadaki başarısızlığın bir belirtisi olduğu düşünülebilir.

Öneriler

Araştırmanın bulgularına göre, solyanlı denekler ile sağyanlı denekler figürleri daha çok sola yönelik olarak çizmektedirler. Sağyanlı deneklerin çizdiği figürlerin daha fazla bir oranla sola yönelik olarak çizilmesi beklenen bir durumdur. Ancak, solyanlıların da ağırlıklı olarak sola yönelik figür çizmeleri, baskın olarak kullanılan el (sağyanlı ya da solyanlı olma durumu) ile figürlerin yönünün çapraz yönde olacağı beklentisini desteklememektedir. Oysa, kullanılan elin aksi yönüne doğru daha rahat çizim yapılabileceği beklentisi, en azından anatomik yapının bir gereğidir. Çünkü, kullanılan elin dirseği, aynı yöne doğru (örneğin sol elin sola doğru) hareket etmede sınırlılık getirmektedir. Sözelimi, bir daire çiziminde daha çok dirsek ve omuzdan hareket edildiği düşünülürse, sol elini kullanan kişi daireyi soldan sağa doğru daha rahat, sağdan sola doğru ise daha zor çizecektir. Bu durum, sağ elini kullananlar için ise tam tersidir. Ne var ki, solyanlı çocuklardan elde edilen bulgular, bu beklentiyi doğrulamamaktadır.

Her ne kadar solyanlı deneklerin kullandıkları ellerinin aksi yöndeki çizimleriyle, aynı yöndeki çizimlerinin oranları birbirine çok yakın ise de, hem solyanlı ve hem de sağyanlı çocukların, baskın olan el kullanımı ile çizdikleri figürlerin yönleri bakımından bir zorlanma yaşayabilecekleri söylenebilir.

İlköğretim I. kademesindeki (7-12 yaş grubu) çocukların, görsel algılama özellikleri ve genel gelişimleri nedeniyle, resim-iş derslerinde modelden çalışmadıkları düşünülürse, kullanılan el ile resimlerindeki figürlerin yönü bakımından bir zorluk olmayacaktır. Çünkü çocuk, bir modele bağlı olarak değil, kendi isteği doğrultusunda bir yön belirleyecektir. Ancak, II. kademedeki (12-15 Yaş grubu) çocukların, modelden resim yapacakları düşünülürse, araştırmamızın bulgularına göre, kullanacakları el ile figürlerin yönü bakımından sorun yaşayabilecekleri düşünülebilir. Bu nedenle, modeli oluşturan elemanların düzenlenişinin yanısıra solyanlı ve sağyanlı çocukların, model karşısında alacağı pozisyonun önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Sözgelimi, sola yönelik duran bir modeli çizmeye çalışan solyanlı bir çocuk, modeldeki çizgiler sağdan sola doğru olduğu için zorlanacaktır. Bu durumda öğretmen, sınıfındaki solyanlı ve sağyanlı çocukların model karşısındaki yerleşimine dikkat etmeli, birkaç çalışma sonrasında onları daha iyi tanıyarak gerekli rehberliği yapmalıdır.

Genel olarak, resmin kompozisyonunu olumsuz yönde etkileyecek olan tekrar ve simetrilere yer verme durumunun önlenmesi yolunda, öğretmenlerin eğitici yaklaşımlarının olumlu katkıları olacaktır. Resmi oluşturan elemanların daha farklı şekilde nasıl yerleştirilebileceği veya bu elemanların farklı biçim ve yönlerde nasıl ele alınabileceği şeklindeki sezdirmeye dayalı sorular, çocukların yeni bir düşünce şeması içinde farklı anlatımlara yönelmelerine yardımcı olabilir. Unutulmamalıdır ki, genelleme yapılmadan, her çocuğun kendi yapısı ve özellikleri doğrultusunda yapılacak rehberlik, çocuklar üzerinde olumlu sonuçlar doğuracaktır. Öğretmen, bilgi aktardığı kadar, rehber olma, öğrenilenleri özgün biçimde anlatmaya fırsat veren ortamı hazırlama, herkesten farklı düşünmeye ve yaratıcı davranış sergilemeye zemin hazırlama yaklaşımlarını sergilemelidir. Bu sayede çocuk, öğrendiklerini değişik ortam ve şartlara göre yeniden ve özgün biçimde değerlendirebilmeyi başaracaktır. Nitekim, genel eğitimin olduğu kadar sanat eğitiminin de en önemli amacı budur.

Diğer taraftan, solyanlı çocukların resimlerindeki figürlerin oldukça küçük olması ve yüzeyi dolduramaları ise ayrıca dikkat edilmesi gereken bir durumdur. Böyle bir sonucu doğurmasında etken olacağını düşündüğümüz çizici araç-gereçlerden çok, yüzey dolduran araç-gereçlerle (boya, fırça, kolaj gereçleri vb.) resim yaptırmak soruna bir çözüm getirebilir. Teknik ve malzeme seçiminde, öğretmenler bu gerçeği göz ardı etmemeli, sürekli aynı malzemede ısrarcı olmamalıdır. Nitekim, her çocuğun, her teknik ve malzemeyle başarılı olması veya yaratıcılığını ortaya koyması, zor bir durumdur. Bu nedenle, çocukların algılama tiplerine (*Görücü, Yapıcı ve Karışık*) uygun teknik ve gereçlerden faydalanmalarına fırsat verebilmek için, yıllık programda değişik tekniklere zaman ayırmak gerekmektedir.

Resim-iş eğitimi yoluyla, belirtmeye çalıştığımız amaçlara ulaşılmasında; her türlü olumsuzluklara rağmen sanat eğitiminin gerekliliğine ve kişilik gelişimine yaptığı olumlu etkilerine içtenlikle inanan, çocukların genel gelişimi yanında grafiksel gelişiminin seyrini iyi bilen ve bu yolda eğitim ortamları hazırlayan öğretmenlerin, önemli katkılar sağlayacakları kesindir.

Kaynakça

KIRIŞOĞLU, O. (1991). **Sanatta Eğitim (Görmek, Anlamak, Yaratmak)**, Eğitim Kitabevi, Ankara.

YALTKAYA, K. (1995). **Beynin ve Yaşamın Gizemi**, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.

YAVUZER, H. (1992). **Resimleriyle Çocuk**, Remzi Kitabevi, İstanbul.

ELİAS, L. J. (2003a). "*What Causes Left-handedness?*", <http://duke.usask.ca/~elias/left>, , Erişim: 13 Mart 2003.

ELİAS, L. J. (2003b). "*Is Left-handedness Under Genetic Control?*", <http://duke.usask.ca/~elias/left>, , Erişim: 13 Mart 2003.

YOLCU, E. (1995). "*Solellilerde Resim-İş Eğitimi*", Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

EK – 1

TABLolar

Tablo 2: Genetiğe Bağlı Olarak, Çocuğun El Tercihi

(Mc Manus ve Bryden, 1992'den; Kaynak: <http://duke.usask.ca/~elias/left>)

Tablo 3: Çizdikleri Figürlerin Hakim Yönünün
Deneklere Göre Dağılımı

Enver YOLCU*

Abstract

To understand a child who tries to express himself freely through drawing pictures, considering all types of progress he has made from his birth till adolescence, and to improve some methods and techniques may have an important contribution on art education of a child. As the lyrical, joyful and rich expression of a child attending pre-school dramatically becomes dull and inexpressive, it is urgently needed to have increasing number of researches in the field of children art education.

The researches made on the pictures of children are basically focused on some points such as the performance of children, their approach to drawing pictures, how to express themselves through pictures, their feelings and their creativity etc. In this research, the composition of the pictures of the left-handed primary school students between 7 and 15 years old are analyzed regarding the elements in the pictures such as the dominant direction of the figures, their location, movement and symmetry. As a result of this research, it has been determined that "direction" factor may play an important role with the left-handed children in their figure drawing. Furthermore, by taking various criteria in analyzing and evaluating children art education "direction of figures" has been strongly emphasized.

Key Words: Left-handed children, children drawings, composition order